

prepir. Nazadnje je vendar kava zmagala, pa še le — kakor povestnica pravi — potem, ko je neki šajk v Kajri z velikimi slovesnostmi očitno skušnjo napravil in potem razsodil, da je kava prijetna in zdrava pijača. In od tistega časa je kava Turkom tako priljubljena pijača, da bi človek mislil, da jim ni moč brez nje živeti. Po njih se je razširila kmali krog in krog po svetu, pa s tem razločkom, da se drugod pije kava odcejena od gošave; Turek pa jo pije z gošavo vred, da mu je celó nič v zgubo ne gré.

## Ogled po svetu.

### Kavkaz in njegovi stanovniki Čerkesi ali Adighé.

Po verjetnih poročilih spisal Idrijanski.

Dragi bravec! vzemi zemljevid rusovske države v roko, in postopaj z mano; popisati ti hočem pogorja, rodovitost zemlje, podnebje in stanovnike kavkaške.

#### Pogorja.

Od dežel izhodne strani črnega morja, kjer vitežka roda Šapsuha in Adighé bivata, se vleče dolgi Kavkaz — stermeč čez dvojno morje in mejaš dveh delov sveta — v južno-izhodnem zavrtju do polotoka Apšeron, ki je imeniten za stran večnega ognja, in se zateguje v podobi kljuna v hvalinsko ali kaspisko morje.

S svojimi zravenhribi obsega Kavkaz v širokosti 30 milj. V jugu, poleg črnega morja, ga veže drug oddelk hribov z Ararat-om, in v severji se pogubi v štepah južne Rusije.

Od teh štep bomo obernili svoj pogled na posamezne imenitne pogorja, ter pogledali k nar bližnjemu Bečav-u ali pjetigorskim hribom, prednikom pravega Kavkaza, — potem k glavarju vseh gorá Elbrusu, od tod se vernemo na višine ob izhodnem črnem morji, ostanemo en trenutek pri véliki vojaški cesti, ki pelje čez sredo veličanskega pogorja, in zadnjič padejo naše oči proti jugo-izhodu na hvalinsko morje.

Bečav (to je, 5 gora) je stara domovina Čerkesov, ktere bomo zdaj Kabardarje imenovali. V jugo-zapadu od Georgievskaja, ob konstantinogorski cesti, se povzdiguje v obširni daljavi čvetero teh mejnih hribov, ki so z nekim visokim hribom „Oslovski herbet“ imenovanim, tako zvezani, da je viditi kotliču podobno odpertje, iz kterega srede v višavo reži peti in naj višji hrib. Verhte gore skor neprenehoma obdajajo oblaki, in je tako male obširnosti, da bi komaj deset ljudi ob enem prostora našlo. Od unih čveterih hribov je omeniti le Mečuke, slavite zavolj žvepljenih zvirov, ki ob njenem podnožji vrejo. Oddelki hribovja, ki Bečav-a z Elbrusom vežejo, se zategujejo med rekama Kuma in Kuban-om v jugozapadu.

Elbrus, 16.000 čevljev visok, je z večnim snegom pokrit, in vsako ondaj bivajočih ljudstev ga drugač imenuje. Perzijani in Tataři mu pravijo Kaf-dagh, Rusi Šatgora, Abhasi Orfi-Itub in Čerkesi Oschga-Machua, to je, gora zveličanih. Občno ime med gorotani je Dshin-Padischah (kralj duhov); zakaj po neki pripovedki so njegove pečine in brezni vhod v deželo duhov, kjer zdrave in srečne prerokinje male Azije bivajo, kterih lepota bo večno neomadeževana ostala, kakor tudi njih devištvo. Na njegovih nedohajočih višavah kraljuje od veka Simurg, stara božja ptica, z enim očesom minulost in z drugim prihodnost pazijoča. Ako se Simurg po zraku vertí, se zemlja stresa zavolj ogromnega luskanja perut, in viharji tulijo, morje kipí visoko, in budí s svojimi valovi dremajoče duhove v globočini. Včasih se slišijo z visočine modre prerokinje jok in stok, — potem omolkne po logih petje ptic; cvetlice glavice pobesijo; hudournik silno bobní, in hribi se zakrijejo v černe oblake. Večkrat pa se sliši s Sigmurgovega visokega trona petje zveličanih. Kmaló se nebo čisto zjasni, kakor zlate misli se odlikujejo sončni žarki na belih čelih gorá; hruš hudournika se spremeni v prijazno mermranje, in iz cvetlic puhti oživljajoč duh. — Toliko za pokus sta-

rih vraž, ki se na Kavkazu vedno pomladujejo; mi pa stopimo iz paganskega sveta sopet na pravo zemljo.

V severo-zapadni strani od Elbrusa poleg izhoda črnega morja so najvišje goré: Pelav-Tepeš in Očen v deželah Abhasanov in Abadsenov, — Idokopas in Šapsuh v pravi Čerkesii.

Južno-izhodno od Elbrusa, v deželi Osetov, zraven georgijske vojaške ceste moli v zrak 15.400 čevljev visoki Kasbek, središče velikega pogorja.

Če sledimo od severja v južno-izhodno stran čez sredo Kavkaza peljajočo vojaško cesto, dospemo k Krestovajigori (Kreuzberg), pokriti z večnim snegom; na njenem podnožji je pošta Kobi. Dvé uri od Kobe je slavnoznani Baidar, posejen od revnih Osetov, ki o slabem vremenu popotnikom na pomoč hité. Če Kasbek-a za središče vzamemo in južno-izhodnemu pogorju do polotoka Apšeron sledimo, zadenemo Barbelo v Lesghistani; potem Schah-Dagh-a (kraljev verh ali gora) v deželi Kuba; Dost-Dagh-a (prijateljski verh) in Bab-Dagh-a (očetov verh) med Šekami, Širvanu in Baku, in slednjič pri hvalinskem morji 3000 čevljev visokega Besch-Parmakj-Dagh-a (peteroperstni verh ali Fünffingerberg), tako imenovan po svoji podobi. (Dalje sledí.)

## Slovanski popotnik.

\* Od leta 1839, ko je zadnjič prišel na svetlo drugi letopis krajnskega muzeja za leto 1838 pod naslovom „Landes-Museum im Herzogthume Krain. Zweiter Jahresbericht 1838“, ni bilo več ne duha ne sluha od samosvojnega muzealnega časopisa; le semtertje po nekdanjem „Illyr. Bl.“ so se nahajale raztresene izvestja. Po dolgem prenehanji v letu 1849 vpeljanih tedenskih shodov so nekteri za pospeh domačega naravoslovja marljivi društveniki 13. rožnika lanskega leta sklenili, naj se napravljajo vsaki mesec zbori muzealnega društva, in pomenki teh zborov pa tudi druge naravoslovje zadevajoče stvari naj se natisnejo vsako leto v posebnem nemškem letopisu; vredništvo muzealnega letnika je bilo enoglasno izročeno gosp. kustosu Dragotinu Dežman-u. Marljivi gospod kustos je sporočilo to kmali doveršil in vredil letopis za 1856, ki je pred nekimi tedni pod nadpisom: „Jahresheft des Vereines des krainischen Landes-Museums 1856“ na svetlo prišel. Dobro jo je zadel častiti gosp. vrednik, da je na čelo tega novega letnika postavil kratek pregled vsega, kar se je od nekdanjih časov do danes na Krajnskem in za Krajnsko o naravoslovskih preiskavah godilo, in nam tako v mičnem popisu pred oči postavil dosedanjo delavnost domačo na važnem naravoslovskem polji. Dalje obsega ta zvezek popis nekega prižanega gojzdnega kebra, ki ga je gosp. Ferd. Schmidt prvi najdel na planini „pri Jezerih“, — gosp. Dežman je povedal nekoliko od tiste kot škerlat rudeče stvarice, kijo naravoslovci čermélo monado (Purpurmonade) imenujejo, ljudstvo pa, ako nenadoma najde moko, močnik, žgance ali kako drugo jéd rudeče, kervave barve, pritika ti čisto naravni, čeravno redki prikazni sto neumnih vraž; — dalje sledí v tem zvezku popis pomenkov društvenih zborov v letu 1849 in 1855, poslednje 3 leta muzeju darovanih ali pa kupljenih stvari, — imenik društvenikov, ktero pa še zlo pomnoženo želimo; saj 2 gold. na leto nista konj, — in naposled pregled društvenih dohodkov in stroškov preteklega leta. Dostavljamo tem versticam le še prošnjo, ktero gosp. vrednik razglašá v predgovoru: naj bi domoljubi, kteri se ukvarjajo z naravoslovskimi vedami, za prihodnji letnik mu poslali zanimivih sestavkov.

\* Vlaški jezik govoriyo Čiči le v Žejanah v Munki fari. Stanovniki v Susnjeviči, Novi vasi, Jesovniku in Litaji pa niso Čiči, ampak se imenujejo Vlaha (Cerebiri) po njihovem vlaškem jeziku. J. Sa.



\* „Bramborski serski časnik wen dany wot Panka“ se imenuje slovenski časnik, ki ga v Košobusu (Cottbus) na Pruskem izdaja Tornov. Kratke politične pa tudi druge novice donša ta časniček v prav pohlevni obliki in preprostem slovenskem (wendisch) jeziku z nemškimi pismenkami vsaki teden enkrat na polovični pōli, pa mu je tudi cena silo majhna, za četert leta le 6 srebernih grošev. Kdor se želi na-nj naročiti ne zavolj obsežka, marveč zavoljo jezika, kakor sam tiskar Tornov pravi („weniger wegen des ergiebigen Inhaltes halber als wie in Anbetracht der Seltenheit der Sprache“), naj se oglasi pri bukvarju gosp. Giontini-tu v Ljubljani. V poskušnjo jezika podamo bravcem, ktere jezikoslovje mika, iz lista od 24. septembra sledeča prva dva oddelka: „Nowiny. Barliñu. Sachadnu Ssobottu, ako ten 20. September, jo ta kralejska Prinzessina Luwisa s' tym welikim Raschczom wot Badiñskeje tuder werowana hordowala. Nasch Kral a nascha Kralowka, wot togo welikego Manōbera starej Pschuskeje gluzñe nasslědk pschižonej, stej pschi tom ssamem Wěrowañu podla bylej a s'nima ta zela kralejska Wjaža a druga kralejska Huschyna. Tak jo nascha kralejska Wjaža s' Badiñskeju sassej do bliskeje Sswojžby stupila, kaž to starem Zassu tež juž ñekotare ras sse stalo jo, a kužda werna pschuska Hutschoba jo wunschujo, aby ten ssamy manželski Sswěstk byl jaden gluzny a žognowany, a Pschuska a Badiñska wěrne grommadu žaržalej we dobrem a tež slem Zassu. — Zož ten Prejss teje Trajdy nastupa, ga wostaño do ñeta hyschczěr Pscheñiza mjasy 7 a 8 Tolari ten weliki Korz, a Žyto 5 Tolari. Sa posñejschy Zass pak, ako sa te Mjasseze November a Dezember jo Žito sa polpeta Tolara a na pschichadne Lěto sa Januar a Februar sa 4 Tolare a 10 tež 5 Silberkroschow ten Korz sjadnane hordowalo“.

\* Pohvalile so „Novice“ letos in priporočile nemškim bravcem z zalimi podobami olepšano knjižico „Illustrirte geographische Bilder aus Oesterreich in Schilderungen aus Natur, Geschichte, Industrie und Volksleben“, — al kakor radi hvalimo, kar je hvale vrednega, tako moramo grajati tudi kar zasluži grajo. Ako se nove knjige pišejo zlasti take, ki popisujejo kraje, zgodovino, jezik, slovstvo itd. različnih narodov, bi se mogli pred vsem dobiti možje, katerim je dežela v vseh tistih razmerah znana, ki jih popisujejo, če ne, pridejo take smešnice na dan, kakor jih, opustivši pretres družih pomot, nahajamo v 2. zvezku na strani 61, kjer stojé sledeče verstice, ki se predstavljene v slovenski jezik z vsemi popakami imén takole glasijo: „V slovenskem jeziku je najstareje slovansko pismo zloženo, in v naj novejši dōbi so se prikazali kot slavljeni pesniki Pohlin, Wodnik, Zarnik, Preszern, Kastelik, Jupan in drugi, kterih pesmi so preproste, mične in globokega čutja“. — Marka Pohlin se je sicer, Bog mu daj dobro! pervega gramatkarja domišljeval, ko je svojo slabo gramatiko leta 1768 na svetlo dal, s ktero je, kakor gosp. prof. Metelko resnično pravi, le popačil, kar je bilo pred njim že popravljeno, — al kaj takega, da bo v letu 1856 v pervaka slovenskih pesnikov naj novejšega časa povzdignjen, si oholi slovničar gotovo nikdar mislil ni. Če taki sodniki o našem slovstvu sodijo, ali se je potem čuditi, ako slepec presoja malarja!! In koliko moremo potem od enacih popisov družih dežel verjeti, ker so morebiti tudi po ti meri!

### Novičar iz raznih krajev.

Po dunajskih novicah so se 3. dan t. m. presvetli cesar s cesarico v Išel podali; god Njih Veličanstva je bil v saboto po vseh glavnih mestih cesarstva s cerkvenimi slovesnostmi obhajan. — Spet se je začelo govoriti od kronanja našega cesarja, ki je nek bilo le zavolj turške vojske odloženo, in po „Allgem. Zeit.“ ima to biti prihodnjo spomlad. — Turški sultan je poslal v spominek naši ce-

sarici brilijantast ovratnik. — Po več večjih mestih so se začele napravljati šole za fante, ki se tergovstva (kupčijstva) učijo, 4. dan t. m. se je taka nova šola začela tudi v Pragi, kamor hodi okoli 200 takih učencev iz mnogih dežel našega cesarstva. — Na Českem je še zmiraj toliko divjačine, da so lani na posestvih le treh grajšakov postrelili 75.958 repov. — Strašno prigodbo naznanjajo novice iz okolice Tulnske na Marskem; neki premožen posestnik se je peljal na sejm v mesto, v tem pa je njegova še le 26 let stara žena sama sebe in pa dvoje otrok (3 in 4 leta starih) sožgala v peči, kjer je kruh pekla; le poldrugo leto staro dete je pustila v zibelki. Kjer sta mož in žena prav zadovoljna in srečna brez vsega prepíra v zakonskem stanu živela, se ne more drugega misliti, kakor da je žena nenadoma znoréla in v tem hipu sebe in otroka v ognji končala. — Letos je za vse dobra letina. V Pečki na Ogerskem je povila neka kmetica svojemu možu peterčike: dvé punčiki ste prišle že mertve na svet, fantiči pa so vsi trije zdravi in močni. — Cesar Napoleon je prišel 2. dan t. m. iz toplíc domú v Pariz. Sedaj mislijo, da se bo kmali vedilo, pri čem so napolitanske homatije, ktere sedaj na bolj obračajo pozornost vsega sveta na-se, in to tolikanj bolj, kar je rusovska vlada pregovorila znano važno besedo, ktera je zlo pokrotila prejšno silo angležko-francozke vlade. Telegraf iz Paríza od 4. t. m. je prinesel novico, da se kralj napolitanski ne gane, ker vse zaupanje stavi na svojo armado in na svoje lacaróne. Nasproti pa se sliši, da kralj ne bo dolgo kljuboval kakor hitro bo vidil, da je Angležem in Francozom resnica, ker vse tiste njegove „velike priprave“ za vojsko so nek le prazen hrup. — Sliši se, da poslednjih 14 dni so v Parizu okoli tisoč oseb zaperli, ker jih dolžijo vdeležstva nove prekucije francozke. — Za nesrečnike na Francozkem, ki jih je zadela letos huda povodinj, so do 30. sept. nabrali že 11 milijonov in 300.000 frankov. Lepa milošnja! — Ker se maršal Narvaez že bliža Madridu, pravijo, da zadnja ura bje O'Donelu. Ker sam to dobro vé, odstavlja in prestavlja vikše vojaške poveljnike tako, da se bo mogel ob kaki sili zanašati na armado. Ubogi Španjolci! — „Serb. Dn.“ piše, da knez črnogorski misli sklicati na Cetinje veliki zbor vseh glavarjev svoje dežele, da se bojo posvetovali o nekterih deržavnih potrebah; med drugimi rečmi želi knez, da naj bi odsadaj vsaki Črnogorec in Berdjanin med 18. in 50. letom zavezan biti na vojsko hoditi; tudi želi knez, da bi noben črnogorsk tergovec letos ne kupoval žita na morji, ker on sam ga bo oskerbel obilno in prodajal po ceni, kakor ga bo kupil.

### Zdravica.

Stara pesem iz Slovenskih goríc na Štajarskem \*).

Kar mi kolj rožic na sveti cveti,	} Se dvakrat poje.
Tak mi to vince naj lepše diši,	
Naj je zima ali spomlad,	
Naj je človek star al pa mlad,	
Vsaki mi píje to vince rad.	

Tak se tudi — I. I. — veselí,	} Se dvakrat poje.
Če en glažek vinca pred se dobí,	
Zdigni ga, nagni ga!	
Z veselím sercom vživi ga!	
Sej ti ga 'z serca privoš'mo vsi.	

Kteri krez glažek vina križ storí.	} Se dvakrat poje.
Tistega Bog nikolj ne zapustí;	
Tak tudi stor'mo mi,	
Sej nas Bog vse živí.	} Se dvakrat poje.
Sej nas Bog nikolj ne zapustí!	

Da mo šli enkrat po lon	} Se dvakrat poje.
Gor pred nebeški tron,	
Gor pred nebeški tron!	

\*) Pesem to z napevom vred nam je poslal gosp. Dominik Čolnik, kakor jo je slišal iz ust svojega rajnega očeta, ki so jo radi popevali.